

Bevers in de uiterwaard en in de stad- op stap met Johan Spinder

René Lesuis

De bever heeft zich definitief in Nederland gevestigd nadat deze in 1826 was uitgestorven. Volgens de overlevering werd de laatste bever toen doodgeslagen, om zijn pels. Bevers werden ook bejaagd vanwege een geurstof die ze afscheiden, het 'bevergeil' dat in parfums wordt gebruikt. In 1988 zijn de eerste bevers weer uitgezet in de Biesbosch. Daarna is een succesvolle opmars begonnen. Er zijn ook bevers de grens overgestoken vanuit Duitsland, via de Elbe. Veel bevers in Drenthe hebben die Germaanse achtergrond. En er zijn bevers in de natuur terecht gekomen nadat ze uit een dierentuin waren ontsnapt.

Een jonge bever wordt losgelaten.

Johan Spinder

Het totaal aantal bevers in Nederland wordt nu geschat tussen de 5.000 en 6.000 dieren. Bevers leveren een positieve bijdrage aan de biodiversiteit zoals waterretentie en waterstabilisatie, verbetering van de waterkwaliteit en door 'waterbouwkundige activiteiten': het creëren van nieuwe habitats waarin soorten zich kunnen vestigen. Er is ook een keerzijde. Dammen kunnen aan de ene kant wateroverlast veroorzaken en aan de andere kant droogte. Door hun graafwerkzaamheden kunnen bevers dijken en taluds beschadigen. Het is een beschermd soort, dus dat vraagt om een gericht beheerplan. Bij overlast door bevers wordt volgens een escalatieladder gewerkt met als extreme maatregel afschieten bij onmiddellijk en groot gevaar. Er worden ook creatieve oplossingen bedacht zoals beaverdeceivers: een pijp door een beverdam, waardoor het water toch kan doorstromen. Een andere oplossing is het creëren van een verdiept deel zodat de drang tot het bouwen dammen wordt afgeremd. En de laatste innovatie zijn de hoogwatervluchtplaatsen, drijvende burchten zodat bevers daar bij hoogwater op kunnen vluchten.

De bever is al een gewone verschijning.

Johan Spinder

Vandaag ga ik op stap met Johan Spinder, bij het natuurgebied Oldeneel. Als ik boven op de dijk ben wijst hij op de spoorbrug in de verte:

'Jonge bevers blijven bij hun ouders tot ze ongeveer 2 à 3 jaar oud zijn. Dan moeten ze verkassen. In eerste instantie hebben ze zich in dit gebied verspreid, ook aan de Gelderse kant, maar het is nu vol hier. Dus moeten ze elders een plek vinden, de bever is nu ook in de stad signaleerd.'

Johan wijst op de burcht, een heuvel van takken.

'De toegang zit altijd onder water. Bij hoog water gaan ze daar op liggen. Maar als het water nog hoger komt dan kunnen ze richting dijk gaan en daar gangen graven. Ze maken lange en brede gangen. Het waterschap controleert er ook zeer regelmatig op. Eerst moet worden gekeken of er geen dieren in zitten, dan wordt de gang dichtgeslagen en daarna wordt de gang afgesloten. Ik heb ook contact met de gemeente over de bever in de stad.'

Waar woont die bever dan in de stad?

'Er zijn allerlei weteringen en kanalen die de stad inlopen. Daar heb je ook wel wilgenbosjes die spontaan opkomen en daar maken bevers dan een hol in. Het hoeft niet altijd een burcht te zijn, die ligt bovenop. Maar ook hier zitten hollen.' Hij wijst op het eiland met de burcht voor ons. 'De ingangen kun je zien als het water erg laag staat.'

'Als voedsel leggen ze hier takken in het water, wintervoorraden. Die drukken ze dan naar beneden. Dus als ze niet verder naar buiten kunnen omdat het water bevroren is, dan ligt het voedsel voor de deur. Bevers houden geen winterslaap. Ze eten jonge twijgen in hun geheel op. Waterplanten en wortels in de zomer en in de winter ook jonge twijgjes en de bast van oudere takken en bomen. Ook knagen ze takken af om daar eventueel de burcht mee op te hogen of dammen te bouwen. Het is eigenlijk een voortdurend snoeien van de bomen. De voorkeur gaat wel uit naar zachthoutsoorten. Door de burcht steeds op te hogen, brengen bevers zich in veiligheid bij hoog water. Dat zitten ze dan uit, totdat het water weer is gezakt.'

In het midden is een burcht te zien. Bij hoog water kunnen de bevers op de takken vluchten.
René Lesuis

Is dit een vorm van co-existentie met de mens?

'Ja maar als het water erg hoog komt dan hebben we toch een probleem. Ze kunnen zich dan ingraven in de dijk. Voor het waterschap is dit wel een zorg, de muskusratten nemen af maar de bevers nemen toe. Die moeten dan misschien op een gegeven moment beheerd worden. Dat doen we hier nog niet, maar in Limburg hebben ze er erg veel. Wij hebben hier ook meer ruimte. Op een gegeven moment zal iedere provincie een beheerplan moeten hebben. In het ergste geval zou dat tot afschot moeten leiden. Verplaatsen kan niet meer. Er zijn er nu zo veel, niemand wil ze hebben. Wat we nu doen is de stand proberen stabiel te houden. Ze hebben ook bijna geen vijanden. In Canada de wolf een beetje. De mens ging het vroeger om de pels en de specifieke geurstoffen. Eigenlijk hebben ze alleen last van elkaar, er vinden ook gevechten plaats. Dan raken ze ook verzwakt en sterven eventueel. Op populatieniveau is dat natuurlijk normaal. We hebben wel eens een verzwakte jonge bever gevonden en deze weer uitgezet nadat deze kans had gekregen om wat aan te sterken. Probleem is, net als bij de vos: als je ze gaat afschieten, dan wordt dat territorium zo weer opgevuld.'

Dus het uitzetten is een enorm succes geworden voor de natuurliefhebber?

'Ja, maar zoals gezegd, er zijn risico's dus je moet wel een beheerplan opstellen.'

Johan wijst op een wiel aan de andere kant van de dijk.

'Je vraagt je af waarom de bever zich hier niet gevestigd heeft, een stuk verderop heeft die het wel gedaan.'

Wie is Johan Spinder?

'Ik ben 55 jaar oud en vrijwilliger voor Staatsbosbeheer. Daarnaast doe ik onderzoek naar de otter voor de Zoogdiervereniging in Overijssel en nu ook voor de bever in de werkgroep CaLutra. Beroepsmatig doe ik wat voor een ecologisch adviesbureau, onder andere met vleermuizen. Daarnaast bezorg ik post. Mijn opleiding? Verzekeringen! Ik zat vroeger als jongetje altijd al bij vogelnesten, in de natuur. Oorspronkelijk kom ik uit Friesland. Ik heb hier ook bij de dassenwerkgroep gezeten en zo rol je dan van het een in het ander. Mollentelling doe ik bijvoorbeeld ook.'

Welke kant gaat het op met de bever?

'Met de soort gaat het hier goed. We proberen te voorkomen dat de bever richting de dijk gaat. Dat vraagt om beheer. Het waterschap is de initiator daarvan. Zij is verantwoordelijk voor de dijken en dus ook voor de bever. Het is een beschermde soort. Als je dat kunt combineren, heb je het beste van twee werelden. Het Waterschap mag pas ingrijpen als er echt sprake is van risicosituaties. Hier verderop is de woonwijk Schelle zit ook een bever, die kan daar op zich geen kwaad.'

'In dit gebied heb je geen beverdammen. Dat zie je meer bij kleine rivieren. Die leggen bevers daar aan om het waterniveau te verhogen, en om een 'natte voordeur' te hebben.'

Johan wijst op een plek waar tien jaar geleden de eerste beverburcht heeft gezeten.

Johan Spinder

René Lesuis

De boom is aangeknaagd door bevers.

René Lesuis

'De bever heeft er nog wel een hol. Via het water gaat hij verderop naar een bos waar hij kan foerageren. De afstand tot hun foeraergebieden kan erg variëren. Bevers zetten hun territorium af met het bevergeil. Dat ruikt erg sterk. Ze kunnen stukken zwemmen in de rivier. Soms worden ze geraakt door de schroef van een boot.'

Hoe nu verder met de bever?

'Wij hebben een lokaal kenniscentrum bever, waar het waterschap samen met de Zoogdiervereniging en anderen hun formatie bundelen. Daar is dit idee opgekomen: misschien moeten we een hoogwaterburcht creëren – een kunstmatige hoogwatervluchtplaats – zodat als het water hoog wordt, de bever niet richting dijk gaat.'

We bekijken de pas aangelegde hoogwatervluchtplaats.

'Die drijft en kan meestijgen met het waterniveau. Het is een experiment. We moeten afwachten of ze er gebruik van gaan maken. De takken er op zijn vooral camouflage. Het gaat om het hol. Het is echt een vluchtplaats. Zodat de bever daar veilig is voor het stijgende hoge water. Het gaat er natuurlijk om waar je zo'n ding neerlegt, zodat het optimaal aantrekkelijk is voor de bever. Het is een relatief goedkope oplossing. Het Waterschap houdt dat strak in de gaten. De eerste lag in Brabant en heeft daar veel bevers getrokken. Je moet er wel wat voer in gooien, om ze te lokken. Er zijn in Zwolle, bij dit gebied meerdere organisaties betrokken. Een deel van het gebied is van Staatsbosbeheer en een deel van Waterschap. En dan heb je ook Rijkswaterstaat voor de rivier.'

'Ook andere opties zijn denkbaar. Bij het Engelse werk is bijvoorbeeld een grote bult gemaakt waarop ze kunnen liggen. Er zijn wilgenbosjes omheen geplant voor voedsel. Alles om te voorkomen dat ze richting dijk gaan. Dat is echt een gigantische burcht, eigenlijk een hele grote hoogwatervluchtplaats. Desondanks gaan de bevers toch de dijk over, want blinkbaar is daar een eilandje waar ze hoog kunnen zitten en er is ook voedsel!'

Deze hoogwatervluchtplaats stijgt mee met het water.

René Lesuis

De bever doet wat ie wil?

'Dat is de natuur, je kunt niet alles precies afdwingen. Dat is ook het mooie ervan, toch? Het levert ook dilemma's op. De wolf en het wilde zwijn kunnen zwemmen hier gewoon de IJssel over. Dat gebeurt. Maar aan deze kant van water wordt het wilde zwijn niet geaccepteerd, aan de andere kant wel. Eigenlijk is het zo: elk belang heeft zijn eigen tegenbelang. Kies je voor de weidevogel of kies je voor de vos? Dan is de bever nog een overzienbaar dilemma. Zolang je maar zorgt dat je dijken afschermt, is het zo'n probleem niet. Nu nog niet! De wolf is een heel andere discussie. Moet je ecoducten weer gaan afsluiten, terwijl die net voor heel veel miljoenen aangelegd zijn? Maar ook met bevers ga je meer dilemma's krijgen, met de stijgende aantallen. Dat staat toch wel te gebeuren. Ze kunnen grote schade veroorzaken, laatst nog aan het talud van een spoordijk.'

Mij valt de discussie op over een minimaal duurzame populatie. Heb je het over drie subpopulaties of is het één grote? Daarna komt gesteggel tussen EZ en de Zoogdierverseniging: 500 vs. 3000 dieren! Dit las ik in een publicatie uit 2016.

'Dat soort discussie heb je hier ook vanuit verschillende belangen. Ook hier heel concreet. Rijkswaterstaat zegt we hebben ruimte voor de rivier gecreëerd, maar het water moet wel kunnen doorstromen. Bomen hebben daarop invloed. Dus die moeten weg. Het zijn gewoon barrières. Terwijl je dit soort natuur nog maar heel weinig hebt. Dat ben je dan helemaal kwijt. Het zijn alleen nog steenoevers en hele kale uiterwaarden, wat je nog ziet. Ik kan niet alle gevechten aan, maar er zijn gelukkig wel meer mensen die zich hiervoor opwerpen.'

Natuurgebied Oldeneel in Zwolle, aan de IJssel. René Lesuis

Want dat kaalslaan zou de doodsteek voor de bever zijn?

'Ja, en niet alleen de bever loopt gevaar. Er lopen hier ook otters en reeën rond. Die wil je toch niet kwijtraken! Het zijn complexe afwegingen. Bijvoorbeeld waar we nu staan, daar moet de dijk worden verhoogd en dus ook verbreed. Er moet ook een zone worden vrijgemaakt voor die dijk. Verderop moet de dijk juist worden verplaatst, maar daar zit een beverfamilie die dan moet worden verplaatst. Daarvoor heb je weer een ontheffing nodig.

Bevers storen zich niet aan onze regels en plannen. In Zwolle Zuid hebben we een bever met een beverburcht. Dat gaat nu goed. En we hebben bevers bij een moestuincomplex. De mensen daar omarmen heel veel diersoorten, omdat het natuurvriendelijke mensen zijn. Maar het Waterschap zegt: wij willen de kanten kaal gesnoeid hebben. Dan moet je toch ergens samen een oplossing zien te vinden. Niet alle natuur wordt op dezelfde manier gewaardeerd.'

Heeft dat ook te maken met de aaibaarheidsfactor?

Beverkeutels.

René Lesuis

'Ja en de aantrekkelijkheid. We vinden makkelijker vrijwilligers voor vogelactiviteiten en insecten dan voor zoogdieren. Dat heeft ook te maken met de samenstelling van de KN-NV. En ook wel de geldstromen. SOVON krijgt geld van LNV voor vogels. Voor de bever is het Waterschap de hoofdverantwoordelijke, ook financieel. In Overijssel hebben we gelukkig wel een actieve beverwerkgroep, daar zitten veel organisaties in. Maar uiteindelijk schuift het toch meer richting Waterschap, als leading partij.'

We lopen het gebied uit. Johan vertelt nog wat over zichzelf. Hij pakt een doosje en maakt het open er liggen eivormige balletjes.

'Dit zijn de keutels van bevers, eigenlijk onverteerd hout, een soort zaagsel.'

Hij doet het doosje weer dicht. Het is iets om trots op te zijn merk ik.